



Saksframlegg

Arkivsak-dok. 26/1089-2
Saksbehandler Hilde Eliassen Weidemann

Utvalg	Møtedato
Flerkulturelt utvalg 2023 - 2027	20.04.2026
Oppvekst- og utdanningsutvalget 2023 - 2027	21.04.2026
Formannskapet 2023 - 2027	23.04.2026
Helse- og omsorgsutvalget 2023 - 2027	21.04.2026
Kommunestyret 2023 - 2027	30.04.2026

Høringsuttalelse - forslag til integreringsstønad for nyankomne flyktninger.

Kommunedirektørens forslag til vedtak

Høringsuttalelsen – dette saksframlegget - oversendes Arbeids- og inkluderingsdepartementet innen høringsfristen 23. april 2026. Eventuelle endringer til høringsuttalelsen i kommunestyrets møte 30. april, ettersendes.

Vedlegg

Høringsnotat

Kommuneplanen

Livsmestring i alle faser – bidra til å redusere utenforskap, tilrettelegge for gode levekår.

Sammendrag

I Høringsnotatet Integreringsstønad for nyankomne flyktninger foreslår Arbeids- og inkluderingsdepartementet at bosatte mellom 18 og 67 år som har oppholdstillatelse som nevnt i integreringsloven §9 (i hovedsak flyktninger og deres familier) skal ha rett til en integreringsstønad. I perioden de har rett til integreringsstønad, som er fem år, skal de ikke ha rett til økonomisk sosialhjelp etter sosialtjenesteloven eller bostøtte etter bostøtteloven. Integreringsstønad skal sikre midler til livsopphold for de som ikke klarer det på egen hånd, samtidig som den skal stimulere til selvforsørgelse gjennom arbeid.

I høringsnotatet bes det spesielt om høringsinstansenes syn på fire ulike områder;

1. Muligheten til å innføre en plikt om at målgruppen for integreringsstønad skal sende barna sine i barnehagen.
 - Kommunene burde ha økonomisk mulighet til å tilby barnehageplass til alle barn med behov fra måneden barnet fyller 1 år.
2. Om timesavkorting eller inntektsavkorting anses som mest hensiktsmessig prinsipp for avkortningen av stønaden?

- Nav Grimstad vurderer at timesavkorting er mest hensiktsmessig, og det er også dette som gjøres per i dag.
3. Departementet foreslår regler som innebærer at flyktninger i den første femårsperioden i hovedsak kun kan flytte hvis personen ikke er avhengig av offentlige ytelser eller flyttingen er avtalt mellom kommunene. Vil forslagene redusere risikoen for økt selvbosetting eller sekundærflytting ved innføringen av integreringsstønad?
 - Regler som gjør at flyktninger kun kan flytte dersom de ikke er avhengig av offentlige ytelser, eller avtalt mellom kommunene, vil tydeliggjøre regelverket og styrke kommunens allerede eksisterende praksis.
 4. Indirekte konsekvenser forslaget vil ha for kommunens øvrige tjenestetilbud?
 - Om aktivitetsplikt. Grimstad kommune er positive til at det innføres en aktivitetsplikt i fem år. En slik ordning vil kreve betydelige ressurser til mer oppfølging fra kommunen, som bør finansieres.
 - Om varig lavinntekt. Satsen det legges opp til er lavere enn for økonomisk sosialhjelp for ordinære sosialhjelpsmottakere. I tillegg er det satt et makstak på 3 barn en familie kan motta stønad for. Dette vil medføre fare for økt fattigdom, særlig blant store barnefamilier.
 - Om norskopplæring. De fleste arbeidsgivere krever høyt språknivå, og inngangsbilletten til arbeidslivet er språknivå som ikke er til hinder for kommunikasjon på arbeidsplassen. Kommunens arbeid med norskopplæring må få en betydelig høyere dekningsgrad.
 - Om kompetanse. Å skaffe seg formell utdanning tar tid, men er lønnsomt for den enkelte og for samfunnet. Dersom stønaden blir så lav at det vil tvinge seg fram å ta en hvilken som helst jobb for å klare seg økonomisk, vil det redusere muligheten til å kvalifisere noen til jobber det er mangel på arbeidskraft innenfor.
 - Om bolig. Boligpriser kan bli en utfordring, siden de fleste utleieboliger er i det private markedet.
 - Om økonomi. For kommunen er det viktig at utgifter til omleggingen til ny stønad og administrasjonen av dette blir kompensert. Det må gjøres en grundig gjennomgang av kommunenes totale kostnader av å bosette flyktninger og det må sikres at utgiftene dekkes.

Fakta

I Høringsnotatet Integreringsstønad for nyankomne flyktninger foreslår Arbeids- og inkluderingsdepartementet at bosatte mellom 18 og 67 år som har oppholdstillatelse som nevnt i integreringsloven §9 (i hovedsak flyktninger og deres familier) skal ha rett til en integreringsstønad. I perioden de har rett til integreringsstønad, som er fem år, skal de ikke ha rett til økonomisk sosialhjelp etter sosialtjenesteloven eller bostøtte etter bostøtteloven. Integreringsstønaden skal sikre midler til livsopphold for de som ikke klarer det på egen hånd, samtidig som den skal stimulere til selvforsørgelse gjennom arbeid.

I høringsnotatet bes det spesielt om høringsinstansenes syn på fire ulike områder;

1. Muligheten til å innføre en plikt om at målgruppen for integreringsstønaden skal sende barna sine i barnehagen.
2. Om timesavkorting eller inntektsavkorting anses som mest hensiktsmessig prinsipp for avkortningen av stønaden.
3. Departementet foreslår regler som innebærer at flyktninger i den første femårsperioden i hovedsak kun kan flytte hvis personen ikke er avhengig av offentlige ytelser eller flyttingen er avtalt mellom kommunene. Vil forslagene redusere risikoen for økt selvbosetting eller

sekundærflytting ved innføringen av integreringsstønad.

4. Indirekte konsekvenser forslaget vil ha for kommunens øvrige tjenestetilbud.

Høringsuttalelsen er utarbeidet i samarbeid mellom Kvalifiseringstjenesten og NAV, med innspill fra boligkontoret og barnehagemyndighet.

Økonomiske og administrative konsekvenser

I høringsnotatet (side 107 og utover) vurderes utgifter til integreringsstønad med flere regneeksempler. Departementet forutsetter at integreringstilskuddet skal dekke integreringsstønad med tillegg ved en eventuell omlegging. Flere forhold vil påvirke utgiftene og det er stor usikkerhet knyttet til de økonomiske og administrative konsekvensene en omlegging vil ha for kommunen.

For kommunen er det viktig at utgifter til omleggingen til ny stønad og administrasjonen av dette blir kompensert. Det må gjøres en grundig gjennomgang av kommunenes totale kostnader av å bosette flyktninger og det må sikres at utgiftene dekkes. Dagens integreringstilskudd dekker kun 91,8 % av utgiftene, og i høringsnotatet (side 118) påpekes det at det er stor usikkerhet knyttet til hvordan dekningsgraden for integreringstilskuddet vil utvikle seg i årene fremover.

Forslaget er at flyktninger ikke skal ha rett til økonomisk sosialhjelp i femårsperioden, men at de skal ha mulighet til å søke om dekning av ekstraordinære utgifter. Dette vil medføre ekstra administrasjon knyttet til saksbehandling og usikkerhet knyttet til hvordan regelverket skal tolkes og håndteres.

I punkt 16.3.2 Overføringer fra rammetilskudd til kommunene og forslag til å endre dette, mener kommunen det må gjøres en grundig gjennomgang og vurdering av hva en slik omgjøring vil medføre før rammetilskuddet til kommunene reduseres.

Utgifter til norskopplæring må finansieres slik at alle som bosettes får nok opplæring til å oppnå et norsk nivå som gjør det mulig å stå i varig arbeid, kunne ta i bruk medbrakt kompetanse/få formell utdanning.

Hvis aktivitetsplikten skal ha en samfunnsøkonomisk gevinst, må tiltakene være målrettede og følges opp tett. Dette vil være ressurskrevende. Kostnader i forbindelse med aktivitetsplikten må fullfinansieres.

Reetablering i et nytt land er krevende for personer som har flyktet fra krig og forfølgelse, og kommunene må få gode virkemidler og økonomisk støtte slik at alle får muligheten til å etablere seg i arbeidslivet og bli økonomisk selvstendige.

Vurderinger:

Spørsmål 1: Muligheten til å innføre en plikt om at målgruppen for integreringsstønad skal sende barna sine i barnehagen, og hvordan plikten bør avgrenses.

Kommunene burde ha økonomisk mulighet til å tilby barnehageplass til alle barn med behov fra måneden barnet fyller 1 år. Alle barnefamilier uten lovfestet rett til barnehageplass, havner i samme kategori. For å ha rett til plass i barnehage må foreldre søke innen søknadsfristen, og dette er en utfordring for flyktninger som bosettes hele året.

Dersom det var mulig for kommunen å tilby barnehageplass fortløpende og til enhver tid for familier som har behov for det, ville det vært en svært ønsket ordning. Egne ordninger for flyktninger vil kunne føre til en uheldig forskjellbehandling som kan påvirke holdninger til flyktninger generelt. Kommuneøkonomien tillater ikke at barnehageplasser holdes skjermte for å kunne tilbys flyktningbarn.

Spørsmål 2. Er timesavkorting eller inntektsavkorting mest hensiktsmessig prinsipp for avkortningen av stønaden. Nav Grimstad vurderer at timesavkorting er mest hensiktsmessig, og det er også dette som gjøres per i dag. Ved trekk i introduksjonsstønad på grunn av arbeid ved siden av programmet, er det timesavkorting (fraværestrekk) som er den mest hensiktsmessige og primært benyttede metoden. Introduksjonsstønad er en fulltidsytelse (som regel 37,5 timer i uken) for deltakelse i et fulltidsprogram. Når deltakeren arbeider i programmets tid, gjøres trekk time for time for fravær fra programmet, uavhengig av hvor høy lønn de tjener i deltidsjobben. Ved å bruke timesavkorting, beholder deltakeren lønnen fra arbeidsgiver for de timene de faktisk jobber, samtidig som de kun trekkes i stønaden for de timene de ikke deltar i introduksjonsprogrammet. Dette hindrer at det blir økonomisk ulønnsomt å jobbe deltid. Timesavkorting er også administrativt enklere for kommunen, som skal følge med på fremmøte. Når en deltaker har avtalt arbeid, dokumenteres dette.

Spørsmål 3. Vil forslagene redusere risikoen for økt selvbosetting eller sekundærflytting ved innføringen av integreringsstønad? Grimstad kommune har en tydelig praksis om at flyktninger skal bo i bosettingskommunen så lenge de er avhengige av offentlig støtte og kommunen mottar integreringstilskudd (fem år). Dette i henhold til IMDis rundskriv om integreringstilskudd. Kommunen erfarer liten grad av selvbosetting eller sekundærflyttinger i dag, og det er også kun i spesielle tilfeller det avtales med andre kommuner. Regler som gjør at flyktninger kun kan flytte dersom de ikke er avhengig av offentlige ytelser, eller avtalt mellom kommunene, vil tydeliggjøre regelverket og styrke kommunens allerede eksisterende praksis.

Spørsmål 4. Hvilke indirekte konsekvenser vil forslaget kunne ha for kommunene og øvrig kommunalt tjenestetilbud?

Aktivitetsplikt.

Grimstad kommune er positive til at det innføres en aktivitetsplikt i fem år. En slik ordning vil kreve betydelige ressurser til mer oppfølging fra kommunen. Det vil også kreve mer fra arbeidsgivere, da det fordrer at arbeidsgivere er villige til å ta inn deltakere i praksis og i arbeid. Da dette vil være arbeidstakere som kan lite norsk, vil det kreve ekstra innsats for å sikre at sikkerhet for både ansatte og kunder blir ivaretatt. Hvor mange arbeidsplasser det er mulig å skaffe vil avhenge av konjunkturer i arbeidsmarkedet. I tillegg vil tilgang på virkemidler fra Nav kunne ha en betydning. Dersom det er lav tilgang på midler til lønnstilskudd og mentor fra Nav-kontoret, vil det kunne vanskeliggjøre jobben med å få deltakere ut i jobb. Dersom aktivitetsplikten innføres, bør det derfor samtidig vurderes å øremerke midler i Nav sitt tiltaksbudsjett til målgruppen. Alternativt må kommunene utvikle egne tilbud til deltakere i femårsperioden, der det gis meningsfulle arbeidsoppgaver og der det gis lønn fordi deltakerne dekker et reelt arbeidskraftsbehov som kommunene har. For å lykkes vil det være av avgjørende betydning at kommunene klarer å tenke langsiktig, slik at kortsiktig mulighet for arbeid ikke går på bekostning av nødvendig opplæring i norsk og mulighet for kvalifisert og langvarig tilknytning til arbeidslivet. Dersom aktivitetsplikten innføres, bør det samtidig vurderes å innføre en differensiering mellom ulike grupper. Det kan for eksempel skilles mellom over og under 30/40 år, på eller på samme måte som i Sosialtjenesteloven ved 30 år. Dette vil kunne bidra til at kommunene gis en reell mulighet til å

følge opp aktivitetsplikten. Samtidig så har i sum de yngste flyktningene ofte bedre progresjon, i tillegg til bedre psykisk og fysisk helse. En slik differensiering vil dermed føre til at tiltak om aktivitetsplikt blir mer treffsikkert. Samtidig bør det innføres en kan-bestemmelse for de over 40 år, slik at det blir opp til kommunen å vurdere aktivitetsplikt basert på individuelle vurderinger knyttet til progresjon sett i lys av psykisk- og fysisk helse.

Varig lavinntekt.

Høringsnotatet legger opp til en økonomisk makssettsats som flyktninger kan motta, basert på familiestørrelse og boutgifter i ulike kommuner. Satsen det legges opp til er lavere enn for økonomisk sosialhjelp for ordinære sosialhjelpsmottakere. I tillegg er det satt et makstak på 3 barn en familie kan motta stønad for. Dette vil medføre økt fattigdom, særlig blant store barnefamilier. For flyktninger som er analfabeter, eller har store helsemessige utfordringer, innebærer forslaget at de blir fanget i en fattigdomsfelle det kan være vanskelig å komme seg ut av. På den annen side vil incentivet til å få seg en jobb øke, da det vil bli mer lønnsomt for den enkelte flyktning.

Med mindre en flyktning får en jobb som gjør at familien blir selvhjulpent, kan de heller ikke flytte fritt etter der de opplever å ha best muligheter i arbeidsmarkedet. De er prisgitt arbeidsmarkedet i den kommunen de blir bosatt i, og de mulighetene som finnes i nærliggende kommuner. Dette gjør at de får en annen begrensning enn øvrige innbyggere, og som kan gjøre det enda vanskeligere å finne jobber de er kvalifisert for og som gir en stabil tilknytning til arbeidslivet.

Den største utfordringen for Grimstad kommune i dag er ikke at flyktninger har rett til økonomisk sosialhjelp. Utfordringene knytter seg heller til at kravene i arbeidslivet stadig blir større, mangel på arbeidsplasser og at en del flyktninger har for lave norskerferdigheter i forhold til det som kreves i mange yrker der det er behov for arbeidskraft. Det å kutte i den økonomiske støtten til flyktninger vil medføre økte bekymringer knyttet til økonomi og økt psykisk uhelse, som igjen vil redusere kapasiteten til å lære norsk på et nivå som er nødvendig for å komme i jobb.

De aller fleste ønsker å jobbe, men for mange er det krevende å komme inn på arbeidsmarkedet. Ordningene som gir mulighet for varig tilknytning til arbeidslivet, som obligatorisk norskopplæring og støtteordninger til arbeidsgivere, må finansieres slik at kommunen kan få bosatte flyktninger inn i arbeid og selvforsørgelse.

Norskopplæring.

I tillegg til å kutte i økonomisk støtte bør det legges opp til muligheter for utvidet rett til norskopplæring, økt fokus i kommunene på å skape arbeidsplasser til flyktningene som bosettes og et tettere samarbeid med Nav og næringsliv for å sikre at insentivene som tilbys for å sysselsette flyktninger gjør det attraktivt å ansette også de som har utfordringer som gjør at de ikke vil være i stand til å yte 100 % fra dag en.

Største utfordring er mangelen på arbeidsplasser for personer med lavt norsknivå. Ikke manglende motivasjon, ikke et problem at arbeidsgivere ikke er interessert i å inkludere, men manglende språk. De fleste arbeidsgivere krever høyt språknivå, og inngangsbilletten til arbeidslivet er språknivå som ikke er til hinder for kommunikasjon på arbeidsplassen. Kommunens arbeid med norskopplæring må få en betydelig høyere dekningsgrad.

Kompetanse.

Kommunens erfaring er at det mangler arbeidsplasser for personer med lavere språknivå.

Å skaffe seg formell utdanning tar tid, men er lønnsomt for den enkelte og for samfunnet. Dersom stønaden blir så lav at det vil tvinge seg fram å ta en hvilken som helst jobb for å klare seg økonomisk, vil det redusere muligheten til å kvalifisere noen til jobber det er mangel på arbeidskraft innenfor. Systemet må legges til rette slik at det er mulig å oppnå formelle kvalifikasjoner. Flyktninger trenger å oppnå et norsknivå som gjør det mulig å få en varig tilknytning til arbeidslivet, eller som gjør det mulig å gjennomføre en formell utdanning.

Bolig.

Utleieprisene i kommunen er høye, og det kan bli utfordrende da de fleste boliger som flyktninger bosettes i er fra det private markedet. Når bostøtte og andre statlige støtteordninger samtidig fjernes, forskyves kostnadene enten over på kommunen, eller over på den enkelte flyktning/flyktningfamilie, og vil kunne medføre økt fattigdom og utenforskap.

Alternative løsninger

Et alternativ til den foreslåtte høringsuttalelsen er at kommunen gir sin full tilslutning til forslaget slik det foreligger.

Et annet alternativ er at kommunen uttrykker at dagens ordning med rett til sosialhjelp, bostøtte og introduksjonsstønad bør opprettholdes uendret.

Konklusjon

Det som er beskrevet under punktet Vurderinger, er kommunedirektørens forslag til innspill fra Grimstad kommune til høringen.